

Het kind betaalt de rekening

Kinderen betalen een hoge prijs als hun ouders besluiten uit elkaar te gaan. Dat besef dringt steeds meer door, onder invloed van verontrustende ontwikkelingen en de gewijzigde tijdgeest. De hulpverlening aan kinderen van gescheiden ouders floreert.

door Carine Neefjes

Een bejaard echtpaar staat hand in hand bij de bakkerij. Voorovergebogen naar de vitrine, bekijken ze samen wat voor broodje ze zullen nemen. De liefde straalt er vanaf. "Prachtig", zucht Inge Bosveld (45) als zij de twee oudjes ziet.

"Een leven lang bij elkaar. Het zou mooi zijn als mij dat ook was gelukt."

Bij Bosveld liep alles anders. Ze is twee keer gescheiden en moeder van zes kinderen met verschillende vaders. Een paar jaar geleden is Bosveld een scheidingsbemiddelingsbureau begonnen, met als belangrijkste missie: houd kinderen uit de vuurlinie als je gaat scheiden.

De ervaringsdeskundige erkent dat die boodschap een beetje raar klinkt uit haar mond, maar ze wil voorkomen dat mensen dezelfde fouten begaan als zij. "Zeker bij mijn eerste scheiding, ik was 29, heb ik er géén seconde bij stilgestaan wat dat voor de kinderen betekende. Emotioneel was ik een wrak, ik had veel verdriet. Er was slechts één graadmeter: hoe gaat het op school? Goed, oké, dan hebben de kinderen geen problemen."

Haar dochter Denise (24), die bij haar moeder werkt en gesprekken met kinderen voert, herinnert zich die scheiding nog goed. "Ik was 9, mama stond tegen de muur in de kamer. Ze moest heel erg huilen, ik had haar nog nooit zo verdrietig gezien. Ik voelde dat er iets heel ergs ging gebeuren."

Denise had veel vragen, maar kreeg nauwelijks antwoord. "Als kind hobbel je overal achteraan. Je ouders nemen ingrijpende besluiten die jij acuut moet opvolgen." Ze moest bij haar vader wonen en kreeg een stiefmoeder die haar niet leuk behandelde. 's Avonds in bed huilde ze uit bij haar lievelingsbeer. Denise glimlacht: "Die knuffel ligt nog steeds bij mij in bed. Ik kan echt niet zonder die beer."

Dat haar kinderen last hebben van veel onverwerkt verdriet, merkt Bosveld vooral aan haar zoon, nu 23 jaar. "Hij is nog steeds zo verschrikkelijk kwaad! De biologische vader van mijn kinderen heeft het contact verbroken. Mijn zoon voelt zich in de steek gelaten. 'Waarom hou je niet meer van mij? Wat heb ik als kind misdaan?'" Denise knikt instemmend. Ook zij herkent die emoties.

Uit recent onderzoek blijkt dat kinderen van gescheiden ouders meer problemen krijgen dan kinderen uit complete gezinnen. Ze hebben last van angsten en depressieve gevoelens, vertonen eerder agressief of crimineel gedrag. Ook is de kans groter dat zij gaan roken, blowen of drinken, zo blijkt uit 'Scheidingskinderen', een omvangrijke studie van socioloog Ed Spruijt van de Universiteit Utrecht. In opdracht van de Raad voor de Kinderbescherming nam hij de gevolgen van scheidingen onder de loep.

Jaarlijks krijgen 70.000 thuiswonende kinderen te maken met een echtscheiding. Vooral als de breuk gepaard gaat met veel conflicten, krijgen ze problemen. Een kwart van alle echtscheidingen verloopt problematisch. Jaarlijks zijn daar zeker 20.000 kinderen bij betrokken. Bijna 35 procent van die kinderen heeft geen of amper contact met één van de ouders. Dat is meestal de vader. Moeders staan er alleen voor en verliezen vaak hun grip op de kinderen.

Gezien deze schrijnende cijfers zou je verwachten dat ouders wel honderd keer nadenken voor zij de handdoek in de ring gooien. Maar volgens socioloog Spruijt wordt het belang van kinderen nog steeds ernstig onderschat. "Alles draait om die ouders. Zij willen zichzelf kunnen ontplooien, zij willen weer gelukkig zijn en vinden dat ze recht hebben op geluk. Ik noem dat 'consumentisme'. We leven in een tijd dat alles te koop is. Genieten kan, dus moet het ook. We moeten aan onze trekken komen. Dat is voor scheidende ouders belangrijker dan het welzijn van hun kinderen."

Die hang naar zelfontplooiing stamt uit de jaren zeventig. In 1971 kwam de eerste echtscheidingswet die het mogelijk maakte dat echtelieden op basis van 'duurzame ontvruchting' het huwelijk konden verbreken. Voor die tijd was dat absoluut onmogelijk.

Onder invloed van de kerk en de sociale controle van families, was echtscheiding uit den boze. Overspel was de enige, gegronde reden om een huwelijk te ontbinden. In noodgevallen, als er bijvoorbeeld sprake was van geweld, werd het motief van 'overspel' gebruikt om toch te kunnen scheiden. Besmuikt werd er gesproken over 'de grote leugen'.

De scheidingswet gaf een gevoel van bevrijding. Huwelijken die echt niets meer voorstelden, konden worden ontbonden. Bovendien kwam in die jaren de seksuele revolutie op gang. Buitenechtelijke verhoudingen, partnerruil, maar ook de overstap van een hetero- naar een homoseksuele relatie, raakten maatschappelijk geaccepteerd. Het streven naar geluk werd normgevend. Het geluk van ouders, dan wel te verstaan.

Die zoektocht naar het grote geluk is nog steeds gaande, maar aarzelend wordt nu ook het belang van kinderen onderkend. Zeker bij hulpverleners is het besef doorgedrongen dat een scheiding problemen veroorzaakt bij kinderen. Sinds het begin van deze eeuw richtten pedagogen, coaches en counselors tientallen adviesbureaus op die zich vooral bezighouden met de kinderen van gescheiden ouders. In een serie gesprekken - waarbij de kosten variëren van 30 tot 60 euro per uur - kunnen kinderen vertellen wat zij van die scheiding vinden.

Bij het bemiddelingsbureau van Inge Bosveld voert dochter Denise gesprekken met kinderen. "Aan de hand van spelletjes laat ik hen vertellen wat zij voelen."

Zo maakt zij gebruik van de verwerkingsmethode 'Bang, boos, blij'. Kinderen gooien een bal naar een van die woorden en zeggen wat ze voelen. Anne (11), die samen met haar zusje bij Denise is geweest: "Ik ben blij dat er thuis geen ruzie meer is. Sinds de scheiding zijn papa en mama veel vrolijker."

Boos is ze niet, haar jongere zusje Nienke (7) wél. "Ik vind het niet leuk dat we niet meer samen op vakantie gaan. En ik vind het stom dat ik met mes en vork moet eten als de vriend van mama bij ons is."

Beiden hebben veel aan de gesprekken gehad. Anne (11): "Je kan dingen vertellen die je niet met papa en mama wilt bespreken. Het is fijn dat je dan toch iemand hebt die naar je luistert."

Ouders zeggen wel dat het belang van het kind voorop staat, maar in de praktijk gaat het vaak anders. Jan-Willem Groos, directeur van 'De Scheidingsmakelaar': "Komt hier een stel binnen. 'We willen het beste voor onze kinderen', zeggen ze. 'Maar kunnen we nu eerst even de lijfrentepolis verdelen?' Het is ikke-ikke-ikke en de rest kan stikken. Dan grijp ik in. Kom op zeg! Eerst gaan we het over de kinderen hebben!"

De Scheidingsmakelaar, die vier jaar geleden is begonnen en nu al 25 vestigingen in heel Nederland heeft, bemiddelt in principe alleen tussen ouders. Wel verwijzen de 'makelaars' kinderen door naar KIES, Kinderen In Echtscheiding Situatie, een hulpprogramma dat door 'kiescoaches' wordt aangeboden op scholen. In Nederland zijn zo'n tachtig kiescoaches die op een paar honderd scholen trainingen geven.

Klaas-Jan (10) herinnert zich nog goed hoe zijn ouders vertelden dat ze gingen scheiden. Samen met andere kinderen zit hij in een apart klaslokaal waar hij onder begeleiding van kiescoaches Maaïke de Kort en Nelly Snels over de echtscheiding praat. "Ik moest op de bank komen zitten. Papa vertelde dat ze gingen scheiden, maar dat we eerst nog iets leuks gingen doen. We gingen met z'n allen naar Disneyland. Maar toen we terugkwamen stond de verhuiscwagen voor de deur om papa's spullen weg te halen. Toen moest ik heel erg hard huilen."

Onder schooltijd praat een groepje kinderen over de scheiding. De hulp is gratis, de school betaalt het project. Voor 2.500 euro kunnen er tien kinderen meedoen. In acht sessies wordt er zoveel mogelijk besproken: stiefvaders en -moeders, de nieuwe vriendin van papa en de vriend van mama. En natuurlijk de diepgekoesterde wens: misschien komen papa en mama wel weer bij elkaar.

De kinderen die vandaag bij elkaar zitten, vertonen vergelijkbare emoties. Ze zijn verdrietig, maar niet kwaad. De nieuwe vriendin van papa, vinden ze in het begin héél aardig, maar later is ze streng. Of, zoals Jasmijn (8) het verwoordt: "Mijn eigen moeder vind ik liever." Dat mama nog geen nieuwe vriend heeft, vinden ze allemaal heel zielig.

Sommige kinderen denken dat zij de scheiding hebben veroorzaakt. Dylan (10): "Mijn ouders hadden veel ruzie. Ik dacht altijd dat dat over mij ging. Toen ze vertelden dat ze uit elkaar gingen, was ik kwaad. Shit, dit heb ik gedaan."

De waarheid was anders. Zijn vader was nog wel verliefd op zijn moeder, maar zij niet meer op hem. Dylan krijgt pas rust in zijn hoofd, als ook zijn vader een nieuwe vriendin heeft. "Papa en mama zijn weer gelukkig. Nu heb ik minder zorgen." Klaas-Jan heeft bij KIES geleerd dat na een scheiding de wereld niet vergaat. "In het begin dacht ik dat wel. Maar nu merk ik dat praten helpt en dat het leven doorgaat."

Scheiden is geen schande meer, maar dat houdt het gevaar in dat ouders zich niet realiseren dat het voor kinderen wél een drama blijft, waarschuwen kiescoaches De Kort en Snels. Evenals socioloog Spruijt benadrukken zij dat een scheiding voor kinderen altijd een foute beslissing is. Alleen als er héél veel ellende in een gezin is, kan een scheiding nuttig zijn. "Maar daarna moet het wel beter worden. En dat is vaak niet zo. Veel exen blijven ruzie maken, vaak over de kinderen. Dat is onverteerbaar. De scheiding heeft kinderen dan niets opgeleverd."

Het ouderschapsplan, dat volgend jaar wettelijk wordt ingevoerd, moet een einde maken aan dergelijk geruzie. Voordat ouders uit elkaar gaan, moeten ze een plan voorleggen aan de rechter, waarin ze zeer gedetailleerd omgangsregels vastleggen. Wie heeft de kinderen tijdens

de vakanties, zon- en feestdagen? Hoe laat worden ze gehaald en gebracht en door wie? Spruijt vindt dat het nieuwe kabinet nog een stap verder moet gaan. "Verplicht ouders om gesprekken te voeren met een hulpverlener vóóordat ze uit elkaar gaan. Dan leren ze om rekening te houden met het belang van hun kinderen."

Plichten voor ouders, rechten voor kinderen zou het uitgangspunt moeten zijn. "Zet op papier wat zij willen. Bijvoorbeeld: die nieuwe vriend van mama gaat eerst maar drie maanden op zolder wonen." Maar het allerbeste is: bij elkaar blijven. "Vroeger werd daar een beetje lacherig over gedaan", zegt Spruijt. "Moet je bij elkaar blijven voor de kinderen? Ja, misschien wel. Daar is niets mis mee."

Vanwege de privacy zijn de namen van de kinderen veranderd.

Artikel uit De Gelderlander van 30 juni 2007